

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук

Драган Олени Василівни

на дисертацію

Тронька Олександра Олександровича

**на тему «Порівняльно-правовий аналіз вирішення локальних
військових конфліктів у сучасному світі: досвід для України»»,
представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Дніпровського
національного університету імені Олеся Гончара**

**на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08 Право
зі спеціальності 081 «Право»**

Загальна характеристика дисертації

Висока актуальність обраної теми обумовлена загостренням глобальних проблем безпеки у сучасному багатополлярному світі: локальні військові конфлікти становлять одну з головних загроз національній та міжнародній безпеці. У роботі обґрунтовано необхідність вивчення міжнародного досвіду врегулювання таких конфліктів як джерела нестабільності, що поширюється на сусідні країни й континенти. Актуальність особливо зростає в українському контексті, зважаючи на повномасштабне вторгнення в Україну та виклики гібридних загроз.

Дисертація має чітку структуру, що відповідає поставленим завданням дослідження: вона складається з вступу, чотирьох розділів, десять підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Така структура дозволяє послідовно розкрити теоретичні засади проблеми (перший розділ), провести порівняльний аналіз правових механізмів вирішення локальних конфліктів у різних країнах (другий розділ), а також запропонувати конкретні рекомендації для України (третій розділ). Загальний обсяг дисертації складає 232 сторінки, список використаних джерел налічує 297 найменувань, що свідчить про широку джерельну базу дослідження.

Мета дисертаційної роботи полягає у тому, щоб на підставі комплексного порівняльного аналізу наявних наукових та нормативних

джерел визначити теоретико - правові та прикладні проблеми досвіду вирішення локальних військових конфліктів у сучасному світі і можливості його застосування для України.

Для досягнення вказаної мети в дисертаційній роботі поставлено й вирішено такі основні задачі:

1. окреслити теоретико - концептуальні підходи до розуміння поняття «локальний військовий конфлікт» та надати йому визначення;
2. означити теоретичні положення щодо мирних засобів вирішення локальних військових конфліктів;
3. охарактеризувати політико – правову діяльність Європейського Союзу Організації Об'єднаних Націй щодо вирішення локального військового конфлікту в Республіці Хорватія (1991 – 1995рр.) та з'ясувати можливість використання цього досвіду для України;
4. охарактеризувати політико – правова діяльність Європейського Союзу щодо вирішення російсько – грузинського локального військового конфлікту (серпень 2008р.) та з'ясувати можливість використання цього досвіду для України;
5. розробити проєкт Дорожньої карти вирішення російсько – українського локального військового конфлікту як політико – правового інструменту його вирішення
6. визначити правову природу міжнародних принципів права
7. охарактеризувати міжнародно – правову відповідальність за порушення міжнародних принципів права як засіб вирішення локальних військових конфліктів
8. проаналізувати порушення російською федерацією універсальних принципів міжнародного права в умовах російсько – українського локального військового конфлікту
9. охарактеризувати досвід формування і правові основи діяльності міжнародних кримінальних судових органів у сфері боротьби з

міжнародними злочинами, що скоєні в умовах розгортання локальних військових конфліктів як інструмент їх розв'язання

10. розробити інституційну модель кримінального правосуддя щодо осіб, які вчинили міжнародні злочини в умовах російсько – українського локального військового конфлікту як кримінально – правового інструменту його вирішення

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають між суб'єктами міжнародного права в процесі вирішення локальних військових конфліктів в сучасному світі.

Предметом дослідження є порівняльно – правовий аналіз вирішення локальних військових конфліктів у сучасному світі та досвід для України.

Положення та висновки дисертації мають достатньо обґрунтовану теоретичну базу. Автор широко використовує наукові публікації провідних українських і зарубіжних фахівців з міжнародного права та безпеки. Зокрема, фактичні положення дисертації підтверджуються матеріалами досліджень ООН, ОБСЄ, а також роботами вітчизняних та іноземних дослідників, що спеціалізуються на миробудуванні. Використано сучасну нормативно-правову базу (конвенції ООН, документи ОБСЄ, закони інших країн), що додає вагомості висновкам. До того ж, застосування порівняльного методу у дисертації відповідає передовим практикам правознавства – для аналізу вирішальних механізмів порівнювалися чинні правові акти різних держав. Також проведено логічно послідовне систематизування матеріалів, з опорою на історичний і формально-логічний методи, що забезпечує цілісність аргументації.

Наукова новизна та основні результати

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у комплексному порівняльно-правовому аналізі механізмів врегулювання локальних військових конфліктів, здійсненому вперше в межах одного дослідження. Автор уперше системно зіставляє практику різних країн (включаючи досвід миротворчих місій ООН, ОБСЄ та інших організацій) та визначає фактори

успіху і невдач у імплементації мирних угод. Зокрема, дисертація уточнює поняття «локальна війна» й «локальний військовий конфлікт», виокремлюючи їхні спільні та відмінні риси згідно з міжнародним правом visnyk-juris-uzhnu.com. Розкрито роль сучасних форм ведення війни (гібридних операцій, кібернападів, застосування безпілотників) у зміні традиційних підходів до конфліктів, на що звертає увагу як світова практика, так і сама дисертація. Важливою складовою результатів є висвітлення ролі захисту прав людини під час і після конфліктів. Автор обґрунтовує, що відновлення та стабілізація миру неможливі без дотримання прав цивільного населення та військовослужбовців. На цій основі сформульовано ключовий висновок і рекомендацію для України: необхідно створити чітку стратегію правової реабілітації та реінтеграції у постконфліктний період. Дані висновки узгоджуються з результатами аналізу іноземного досвіду (як-от досвід Боснії, Косова, Ліберії), де одночасне співробітництво цивільних моніторингових місій із військовими миротворцями сприяло відновленню порядку.

Крім того, дисертація містить такі основні результати: вперше запропоновано класифікацію локальних конфліктів за кількома критеріями (історико-політичними, етнічними тощо), здійснено порівняльний аналіз національних правових режимів воєнного стану і спеціальних законів про реінтеграцію населення, виокремлено закономірності формування міжнародно-правових угод щодо стабілізації постконфліктних територій. Отримані положення викладено у висновках і рекомендаціях, які можуть лягти в основу подальшої нормативної роботи та політики держави.

Теоретичне й практичне значення результатів

Теоретичне значення роботи полягає у поглибленні наукового розуміння механізмів мирного врегулювання локальних воєнних конфліктів. Розроблені у дисертації концептуальні положення розширюють наявну теорію міжнародного права щодо протидії локальним кризам. Уперше вироблено цілісну методику оцінювання ефективності правових інструментів мирного

процесу в порівняльному аспекті. Результати доповнюють загальну доктрину безпеки і міжнародних відносин, зокрема стосовно ролі прав людини та верховенства права у забезпеченні довготривалого миру. Наприклад, отримані висновки перегукуються з положеннями міжнародних досліджень, які підкреслюють необхідність комплексного підходу (дипломатія, санкції, гуманітарні програми) для зменшення насильства. У роботі систематизовано широкий спектр теоретичних підходів, що визначає новизну отриманих результатів порівняно з існуючими дослідженнями.

Практичне значення полягає у формуванні рекомендацій для удосконалення національного законодавства та практики державних органів. Запропоновані дисертантом рекомендації можуть бути використані у підготовці законопроектів про особливості правового режиму воєнного стану, зміни до Закону України «Про правовий статус і соціальний захист громадян – учасників бойових дій», а також в концептуальних документах із питань реінтеграції громадян у постконфліктних регіонах. Результати дослідження можуть бути корисними для Міністерства оборони, Міністерства соціальної політики, Управління військової юстиції та інших органів виконавчої влади. Крім того, висновки роботи можуть бути застосовані при розробці програм міжнародної допомоги, зокрема при плануванні миротворчих місій та гуманітарних операцій (що співзвучно з висновками дисертанта про тісну співпрацю цивільних і військових інститутів у стабілізації ситуації).

Дискусійні питання:

Попри загалом позитивну оцінку, в рамках наукової дискусії хотілося б звернути увагу на декілька моментів, які заслуговують додаткового обговорення або уточнення:

1. Уточнення дефініцій. В роботі не завжди чітко окреслено поняття «локальна війна» та «локальний військовий конфлікт». Хоч дисертація аналізує ці категорії й визнає складність їх розмежування, водночас відсутнє однозначне трактування. Як зазначено у фахових працях,

більшість дослідників лише загально виділяють ці категорії, тоді як конкретні критерії залишаються дискусійними. Це може ускладнити практичну ідентифікацію об'єкта дослідження.

2. Методологічний апарат. Автор переважно покладається на порівняльно-правовий аналіз, проте не окреслює чітких критеріїв порівняння, що ускладнює оцінку вибору джерел для конкретних випадків. Було б доцільним більше деталізувати, як саме відбирались країни-«приклади» для аналізу та на яких принципах базуються порівняльні висновки. Також не повністю розкрито, яким чином досягнуті результати співвідносяться з альтернативними підходами інших авторів – зокрема, у науковій літературі існують різні погляди на роль амністії чи регіональної миротворчої місії, які автор міг би детальніше обговорити.
3. Джерельна база. Хоч список джерел досить великий, можна поставити зауваження щодо відносної віддаленості деяких матеріалів за часом публікації. У роботі небагато посилань на новітні дослідження (після 2022 року) та дані реальних кейсів (наприклад, оновлені дослідження досвіду Конфлікту в Нагірному Карабасі 2020 р. чи Лівії після 2020 р.). Сучасна ситуація вимагає оперативного оновлення даних, а дисертація могла би краще відобразити найактуальніші тренди в міжнародній практиці, особливо щодо нових форм кібербезпеки та інформаційної війни. Також відсутній глибокий аналіз ролі окремих міжнародних організацій (крім загальних згадок про ООН, ЄС, НАТО) у мирному процесі, хоча відомо, що політика цих органів щодо конкретних конфліктів нерідко суперечлива і вимагає детального дослідження.
4. Деякі пропозиції дисертації, наприклад щодо створення законодавчих норм про реінтеграцію, є цінними, але у роботі мало уваги приділено їх реальній імплементації. Було б корисно розглянути можливі правові бар'єри та інституційні механізми запровадження рекомендацій, аби оцінити їх життєздатність. Також слід звернути увагу на

фінансово-економічні аспекти реалізації програм реабілітації – це не позначено у висновках, хоча є важливим для практичного застосування результатів..

Зазначені зауваження не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження, а мають на меті лише підкреслити окремі аспекти, що можуть стати предметом подальших наукових пошуків О.О. Тронька у майбутньому. В цілому дисертація вирізняється цілісністю, ґрунтовністю та інноваційністю підходів.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Тронька Олександра Олександровича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота О.О. Тронька на тему «**Порівняльно-правовий аналіз вирішення локальних військових конфліктів у сучасному світі: досвід для України**», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем правового аналізу локальних військових конфліктів.

2. Дисертація О.О. Тронька на тему «**Порівняльно-правовий аналіз вирішення локальних військових конфліктів у сучасному світі: досвід для України**» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів

вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

Офіційний опонент:

**Завідувачка кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики
Київського університету інтелектуальної
власності та права
доктор юридичних наук, професор**

Олена ДРАГАН

Підпис Драган О. засвідчую.

**Ректор Київського університету
інтелектуальної власності та права
доктор юридичних наук, професор**

Василь ФЕЛИК

